

Fórum

Társadalomtudományi Szemle

A tartalomból:

Öllös László

A szabadság
és a nyelvszabadság

Kerényi Éva

Gömöri fürdőélet
a 19. században

Gyurgyík László

A vegyes házasságok
alakulása Szlovákiában

Könyvek**Popély Árpád**

Az első szlovák
országgyűlés
megválasztása
1938 decemberében

L. Juhász Ilona

A Károly király gyermek-
nyaraltatási akció
1918 nyarán

Gecse Annabella

„Salus animarum
suprema lex esto”

2014

2

FÓRUM TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZEMLE

NEGYEDÉVENKÉNT MEGJELENŐ TUDOMÁNYOS FOLYÓIRAT

XVI. évfolyam

Főszerkesztő
CSANDA GÁBOR

Főmunkatárs
FAZEKAS JÓZSEF

A szerkesztőbizottság elnöke
ÖLLÖS LÁSZLÓ

Szerkesztőbizottság

Biró A. Zoltán, Csanda Gábor, Fazekas József, Fedinec Csilla, Gyurgyík László,
Hunčík Péter, Lampl Zsuzsanna, Lanstyák István, Liszka József,
Mészáros András, Simon Attila, Szarka László, Tóth Károly, Végh László

Tartalom

Tanulmányok

ÖLLÖS LÁSZLÓ	
A szabadság és a nyelvszabadság	3
GYURGYÍK LÁSZLÓ	
A egyes házasságok (házasságkötések) alakulása Szlovákiában, különös tekintettel a magyar lakosságra	21
POPÉLY ÁRPÁD	
Az első szlovák országgyűlés megválasztása 1938 decemberében	39
L. JUHÁSZ ILONA	
A Károly király gyermeknyaraltatási akció 1918 nyarán – 1. Osztrák gyerekek a mai Szlovákia magyarlakta területein (A korabeli sajtóhírek alapján)	71
GECSE ANNABELLA	
„Salus animarum suprema lex esto”	103
KERÉNYI ÉVA	
Gömöri fürdőélet a 19. században II.	131

Könyvek

Acta Ethnologica Danubiana 15. (Bárth Dániel)	155
Zimányi Árpád: Szókészleti és morfológiai változások a mai magyar nyelvben (Angyal László)	157
Márku Anita: „Po zákarpátszki”. Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben (Gazdag Vilmos)	159
Lőrincz Gábor: A nyelvi variativitás a szlovákiai magyar anyanyelvtankönyvekben (Kondor Perhács Johanna)	162
Kontra Miklós–Németh Miklós–Sinkovics Balázs (szerk.): Elmélet és empiria a szociolingvisztikában (Sebők Szilárd)	165
Ladislav Macháček: Úvod do sociológie mládeže (LampI Zsuzsanna)	168
Duba Gyula: Valami elmúlt II. Erni diákkora (Csanda Gábor)	170

Realizované s finančnou podporou Úradu vlády Slovenskej republiky
– program Kultúra národnostných menšín 2014

FÓRUM TÁRSADALOMTUDOMÁNYI SZEMLE

A szerkesztőség címe: Fórum Kisebbségkutató Intézet, Park u. 4., 931 01 Somorja. E-mail: csanda@foruminst.sk • Kiadja: Fórum Kisebbségkutató Intézet, Somorja. IČO: 34 028 587. Felelős kiadó: Tóth Károly igazgató • Nyomdai előkészítés: Kalligram Typography s.r.o., Érsekújvár • Nyomta: Kanovits média s.r.o., Dunaszerdahely • Megjelent a Szlovák Köztársaság Kormányhivatala támogatásával • Példányszám: 600 • Ára: 3 € • 2014. június • Nyilvántartási szám: EV 904/08 • ISSN 1335-4361 • Internet: <http://www.foruminst.sk> • Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza.

FÓRUM SPOLOČENSKOVEDNÁ REVUE

Adresa redakcie: Fórum inštitút pre výskum menšín, Parková 4, 931 01 Šamorín. E-mail: csanda@foruminst.sk • Vydavateľ: Fórum inštitút pre výskum menšín, Šamorín. IČO: 34 028 587. Zodpovedný: Károly Tóth riaditeľ • Tlačiarenská príprava: Kalligram Typography s.r.o., Nové Zámky • Tlač: Kanovits média s.r.o., Dunajská Streda • S finančným príspevkom ÚV SR • Náklad: 600 • Cena: 3 € • jún 2014 • Evidenčné číslo: EV 904/08 • ISSN 1335-4361 • Internet: <http://www.foruminst.sk>

és alkalmazandó nyelvhelyességi tudnivalót foglal össze a mintegy 80 oldalas kötetben. A nyelv művelés iránti érzékenysége, szakmailag elmélyült hozzáértése nem merül ki ezzel, az elméleti leírások mellett jól alkalmazható gyakorlati példákat állít az olvasó és a nyelvhasználó elé. Tanácsait egyaránt megfogadhatják diákok, tanárok, újságírók és a sajtó képviselői, de a kötet feltétlenül ajánlható a szélesebb olvasóközönség számára is, mind azoknak, akik érdeklődnek nyelvi kultúránk jelenlegi állapota iránt. A szerző szakmai alázatára jellemző, hogy nemcsak egy szemléletmódot követ, hanem sok szempontból közelít egy-egy probléma felé, s nem utasítja el egyöntetűen valamelyiket, még ha nem ért is egyet velük. A kötet érdeme, hogy árnyalt képet ad a nyelv művelés helyzetéről, de nem pusztán állapotrajz, hanem feladatok után kutató és meghatározó előtekintés is. A mű szertefutó nyelvi témákat ölel fel. Ennek ellenére a feladatok folytathatók, hiszen megválasztásuk nagyon is időszerű, és reméljük, hogy a közeljövőben újabb témák rendszerezőbb kifejtését üdvözölhetjük, akár a szerző egyik újabb könyvében.

Angyal László

Márku Anita: „Po zánkárpátszki” Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben. Ungvár, „Líra” Poligráfcentrum, 2013, 244 p.

A közelmúltban látott napvilágot Márku Anita „Po zánkárpátszki” *Kétnyelvűség, kétnyelvűségi hatások és kétnyelvű kommunikációs stratégiák a kárpátaljai magyar közösségben* című monográfiája, melynek alapját a szerző 2011-ben megvédett doktori értekezése képezi.

A kötethez írt előszavában Csernicskó István, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola rektorhelyettese egy a kilencvenes évek derekán szerzett utazási élményéről számol be. A már-már krimibe illő történet a kárpátaljai magyarok számára természetes kódváltás jelenségének egyik esetét mutatja be (9–10. p.).

A Bevezetésben a szerző munkája tárgyaként a kárpátaljai magyar közösség kétnyelvűségéből eredő kétnyelvűségi hatásokat és a kétnyelvű kommunikációs stratégiák vizsgálatát határozza meg. Megjegyzi azt is, hogy a látzólag szociolingvisztikai jellegű munka egyáltalán nem áll távol a pszicholingvisztikától sem, s hogy a vizsgált téma a nemzetközi nyelvtudomány egyik fontos kutatási témaköre, mely szervesen illeszkedik a Hodinka Antal Intézet kutatási programjához és a Termini Magyar Nyelvi Kutatóhálózat közös kutatási projektjéhez is. Márku Anita kiemeli, hogy a vizsgálati eredményekből nem lehet minden kétnyelvű közösségre vonatkozóan érvényes általánosításokat levonni (11–14. p.).

Ezt követően köszönetet mond az őt a nyelvtudomány útjára terelő Csernicskó Istvánnak, a doktori értekezést témavezetőként felügyelő Lengyel Zsoltnak, Navracscics Judit és Benő Attila opponenseknek, valamint a munka megírását támogató személyeknek és intézeteknek (14–15. p.).

A kárpátaljai magyarság két- és többnyelvűsége. Elméleti keret címet viselő fejezet számos alfejezetre oszlik, melyekben bemutatásra kerül a kárpátaljai magyarság demográfiai helyzete, a kétnyelvűség interdiszciplináris megközelítése, az anyanyelv, első nyelv, domináns nyelv, a kétnyelvűség, a verbális repertóár, nyelvválasztás, kódválasztás meghatározása (16–22. p.).

Ezt követően a nyelvválasztási kutatások hazai és nemzetközi, illetve az ukrán és orosz szakirodalom általános bemutatása következik. Az ukrán–orosz kétnyelvűség kapcsán a szerző külön kitér a szurzsik ismertetésére is, amely „az orosz szókincsre és az ukrán nyelvtanra épülő, igen elterjedt keveréknyelv” (24. p.). A továbbiakban a nyelvi és kommunikatív kompetencia, az interferenciajelenségek, illetve a szókölszönzés fogalmának és típusainak, valamint a kódváltás jelenségének, okainak és funkcióinak a bemutatására kerül sor. A kódváltás kiváltó okaként a szakirodalomban „a leggyakrabban a nem megfelelő nyelvtudásból fakadó nyelvi hiányt nevezik”, amiről akkor lehet beszélni, ha a „mentális lexikonban nincs meg a szükséges szó, szerkezet, nyelvtani forma” (33. p.). A szerző véleménye

szerint a kódváltás okaként jelentkezhet azonban az a fajta kommunikációs stratégia is, amikor a beszélő mindkét nyelven ismeri az általa használni kívánt szót, de az anyanyelvi szó „szemantikai tartalma nem fejezi ki pontosan azt, amit mondani szeretne”, s így a magyarázat vagy körülírás elkerülése végett a másik nyelvének az adott fogalmat pontosabban lefedő elemét használja (22–37. p.).

Márku Anita leszögezi, hogy a félreértések elkerülése végett munkájában a kódváltás megnevezést fogja használni a nyelvek közötti váltás jelölésére, mert a nyelvváltás könnyen összetéveszthető a nyelvcsera vagy nyelvvesztés fogalmakkal. A kérdés tisztázása érdekében röviden ismerteti az adott fogalmak által jelölt jelenségeket is (37–38. p.). A szerző betekintést nyújt a kódváltás nyelvészeti és pszicholingvisztikai megközelítésébe is, ahol „a kutatók azt vizsgálják, hogy a két nyelvi rendszer egymásra hatásakor milyen törvényszerűségek jelentkeznek”. Emellett kiemeli azt is, hogy a kódváltás és kódkeverés terminusokat nem lehet szinonimaként használni, ugyanis azok merőben eltérő jelenségeket takarnak. A továbbiakban ismerteti a kódváltás kommunikációs és pragmatikai okait, valamint a kódváltáskutatás nemzetközi, hazai/magyar és ukrán/orosz szakirodalmát. A fejezet zárásaként pedig a kérdéskörrel kapcsolatos terminológiai nehézségekre hívja fel a figyelmet (38–56. p.).

A harmadik fejezet A „*po zákárpátszki*” nyomában: eszközök, módszerek, hipotézisek címet viseli. Itt ismertetésre kerülnek a kutatás körülményei, a kutatás során használt eszközök és módszerek. A munka megírásához a szerző két nyelvhasználati kérdőíves vizsgálat eredményeit is felhasználta. Az első, a Rétegzett 2009 kérdőíves vizsgálat célja a „16 évnél idősebb kárpátaljai magyarság 500 fős reprezentatív mintáján a mindennapi nyelvhasználat, nyelvválasztási szokások felmérése” (57. p.). A szerző ismerteti a minta kialakításának szempontjait, illetve az adatközlők szociológiai jellemzőit is. A másik, a Fialok 2006 vizsgálat során az Ungvári Nemzeti Egyetem és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola magyar nemzetiségű hallgatói a mindennapi nyelvválasztási szokásaikról

lettek megkérdezve. A kutatás során az adatközlők kiválasztására a „barátom barátja” módszerrel került sor. A kárpátaljai beszélőközösség kódváltási korpuszainak a vizsgálata élőnyelvi hanganyagok (spontán beszélgetések és félig strukturált interjúk), írott és írott-beszélt nyelvi korpuszok elemzéséből épült fel. Az élőnyelvi hanganyagok vizsgálatánál a szerző a Hodinka Antal Intézet digitalizált hanganyagtárának 153 interjút vizsgálgatta meg, melyekben 53 kódváltásos megnyilatkozást talált. Emellett a kérdőívek kitöltése során készült hanganyagok és egy főiskolai vezetői értekezlet hanganyaga is elemzésre került. Így az „elemzésre használt korpuszban 101 élőbeszédből származó kódváltásos megnyilatkozás található” (67. p.). Az írott nyelvi korpuszban szépirodalmi és kárpátaljai magyar sajtótermékek kerültek megvizsgálásra, ahonnan a szerző összesen 162 kódváltást tartalmazó példamondatot gyűjtött ki. Az írott-beszélt nyelvi korpuszban a közösségi oldalak (Facebook, iWiW) és csevegőprogramok (Skype, Gmail-chat) rendszeres megfigyelésével olyan megnyilatkozások kerültek kigyűjtésre, melyek olyan kárpátaljai kétnyelvű egyénektől származnak, akiknek ismert a nyelvi háttérük (pl. Márku Anita személyes ismerőse). Az írott-beszélt nyelvi korpusz vizsgálata rendszeres résztvevő megfigyeléssel és módszeres gyűjtéssel történt, s összesen 49 kódváltásos megnyilatkozást adatolt. Röviden összefoglalásra kerülnek a kutatás etikai vonatkozásai is (68–70. p.).

A szerző a nyelvválasztással, a kódváltással és a kölcsönzéssel kapcsolatos hipotéziseit 20 pontban fogalmazza meg (72–73. p.).

A következő fejezet A kárpátaljai magyarok nyelvválasztási stratégiái, a nyelvválasztást meghatározó tényezők címet viseli. Az első alfejezet betekintést nyújt abba, hogy miként is befolyásolja a nyelvválasztást a beszélgetés résztvevőinek a nyelvtudása, nyelvismereti foka, az egyes nyelvekhez való viszonya, a nyelvek presztízse. A kárpátaljai magyarok körében meglehetősen alacsony a másodnyelvek és az idegen nyelvek ismeretének a szintje is. A nyelvekhez való viszonyt tárgyalva a szerző kiemeli, hogy a kutatásokban résztvevő személyek jelentős része negatív attitű-

döket táplál az államnyelvel szemben, ami-
ben közrejátszik az is, hogy a megkérdezettek
közel felére már rászóltak azért, hogy anya-
nyelve helyett inkább az államnyelvet használ-
ja. Körükben az anyanyelv igen magas preszt-
ízzsel bír, de többségük tisztában van azzal is,
hogy a helyben való boldogulás elengedhetet-
len feltétele az ukrán nyelv ismerete, amely
ezáltal szintén magas presztízsnak örvend
(74–90. p.).

A továbbiakban felvázolásra kerül, hogy
milyen szerepet is tölt be a nyelvválasztási
folyamatban a helyszín, a nyelvi szintér, az
interakciós partner, az egy nyelvűek jelenléte,
a státusz, az intimitási fok, valamint a beszél-
getés tartalma. (91–106. p.). A fejezet zárása-
ként a nyelvválasztás funkcióját, a mi és ők
reprezentációit, a szolidaritás és kizárás ese-
teit vizsgálja a szerző (107–110. p.).

Az ötödik, *A kódváltás a kárpátaljai
magyar közösségben* című fejezet első alfeje-
zetében a bázisstartó/beszűrő és a bázisváltó/
alternációs kódváltás közötti eltéréseket
ismerhetjük meg.

Ezt követően a különböző nyelvi szinteken
megvalósuló kódváltások esetei kerülnek
bemutatásra. A szublexikális szinten jelentkező
kódváltásokat a szerző két csoportba osztva
tárgyalja. Az elsőbe a fonetikai/fonológiai szintű
kódváltásokat (pl. „*Orosz osztályban tanítok.
Valamit magyarul tanítam, magyar gyerekek is van-
nak az osztályban, annak mondtam magyarul,
rám szóltak, Mártá Jozsifovná, eto russzkij
klassz!” [114. p.]); a másodikba pedig a morfo-
lógiai szintű kódváltásokat (pl. „*Öcsém, nem
semmi az a lila ház a sarkon, ТАКОЙ ЦВЕТ
meggy mártásОВИЙ!” [118. p.]) sorolja.**

Márku Anita a lexikai szinten megvalósuló
kódváltásokhoz sorolja az egyszavas kódváltá-
sokat (pl. „*A kölcsönpenzt betették a kasszá-
ba, az ellenőrzés megszámolta, harasó.”
[120. p.]), de az akár több szóból álló szóérték-
ű idiomatikus kifejezéseket (pl. „*Az ismerke-
dést így kezdi: moj jazik – moj vrag. A nyelvem
az ellenségem.” [122. p.]), a köszönés (pl. „*Do
szvidanyije, Kirov utca?” [120. p.]), a szitkozó-
dás, káromkodás (pl. „*Ej, job tvoju máty – azt
mondja – hát te nem jelentkezel, mikor én
téged kereslek?!” [122. p.] és bocsánatkérés
formuláit, a szókapcsolatokat (pl. „Csak úgy****

*repültek ki az ablakon az iratok, történelmi
dokumentumok, faslisztszkije matyeriali.”
[122. p.]) és a megnevezéseket (pl. „*Az öcsém
rég elment innen, Munkácson lakik, úlcica
Csapájeva.” [124. p.]) is.**

A mondatok szintjén jelentkező kódváltá-
sokat vizsgálva Márku Anita felhívja a figyel-
met arra is, hogy az ilyen jellegű megnyilatko-
zásokban a beszélő a kódváltást felvezeti,
vagy utána kommentálja, esetleg a mátrixnyel-
ven is megismétli. Pl. „*Ignác Jani volt a kis-
szelmenci sztároszta, dobantott a lábával, tu
je granica!” (127. p.) A diskurzus szintjén
jelentkező váltásokat a több beszélő között
zajló párbeszédre, illetve az ezt visszaadni
kívánó megnyilatkozásokon vizsgálja a szerző,
megjegyezve, hogy a „gyűjtött korpuszban gya-
koriak az egyszavas (szó- vagy mondatértékű)
váltások”, valamint, hogy „ezek a kódváltások
szerkezetük szerint általában hiányos szerke-
zetű mondatok vagy interakciós mondatzók”
(129. p.). Pl. „*Egyszer a főszakács mondta,
hogy nem érti, amit a barátnőmmel beszél-
tem. Jak vi hovorete? Erre én: Po magyarzski.”
(130. p.) Kiemeli azt is, hogy „az élőbeszéd-
ben a kódváltásokat jelölheti más nyelvi szek-
vencia, amikor a beszélő a kódváltás előtt
vagy után megjegyzést tesz, de kísérhetik
szupraszegmentális jelenségek, például hezi-
táció, szünet, zavart nevetés stb.” (131. p.) is.
A mondatok szintjén jelentkező kódváltások
esetében magyar nyelvi interferencia jelente-
zik az ukrán/országi mondat szórendjében, ami
az anyanyelvi beszélők számára idegenesnek
„magyarosnak” tűnhet (133–135. p.).**

A fejezet zárását képező alfejezet a kódvál-
tás kommunikációs és pragmatikai okait vizs-
gálja a kárpátaljai magyarok körében. A kárpát-
aljai magyar kétnyelvű közösség kommunikáci-
ójában jelentkező kódváltások legfontosabb
céljának a szerző azt tartja, „hogy a beszélő
alkalmazkodjon a megváltozott körülmények-
hez, sikereesebbé, hatékonyabbá és hitelesebbé
tegye mondandóját”. (136. p.) Elsőként a szitu-
atív kódváltások kerülnek ismertetésre, melyek-
et az egy nyelvűek jelenléte, a szituáció, az
interakciós szintér és a beszédtema megválto-
zása alapján csoportosít a szerző. Ezt a kontex-
tuális kódváltások ismertetése követi, ahol a
szerző a kitöltés, az idézés, felidézés (pl. „Nem

győztük azt elvárni, mindig mondták, hogy **szkoro igyos domoj, szkoro igyos domoj**, de bizony a **szkoro igyosbu** három esztendő lett!” [142. p.]), a kiváltás, kötés (pl. „– Mondja, Jani bácsi, **vszjo nási! Vszjo? Vszjo!**” [143. p.]), a fordítás, ismétlés (pl. „**Po pjáty, po pjáty!**”, *hogy ötösével!*” [144. p.]), a magyarázat (pl. „**Zavtra ver-nyotyesz**, ahogy ők mondták. Holnap visszatérsz.” [145. p.]) és a közbevetés (pl. „**Bilet jeszty?** [Jegy van?] Nézek, mint a bányász, osztán mondom neki, hogy **»nye ponylmáju«**. Mutassa, hogyhát a jegyet. Mondom: **»nincs«**.” [145. p.]), illetve a személyes/objektív álláspont kinyilvánításának az eseteit és általános jellemzőit mutatja be. A továbbiakban a metaforikus kódváltás típusainak az ismertetésére kerül sor. Ennek keretében a szerző bemutatja a szolidaritás, a kizárás, a státuszemelés, a nyelvi ellenállás, kódtartás, a bizalmasság, az érzelmi és nyelvi nyomaték kifejezésének, illetve a kódváltás nyelvi játékként való alkalmazásának a lehetőségeit (146–156. p.). Ezt követően a kárpátaljai névhasználat sajátosságaiiba nyerhetünk betekintést, ami megfigyelhető a személynévhasználat (pl. „A nevem akkor már **Joszip Vincevics Tovt** volt. Tóth József Vincéé.” [158. p.]), megszólítások (pl. „**Szabó Irina Joszipovna**, tisztelettel jelentem, az osztály létszáma 25, hiányzó nincs.” [158. p.]), illetve az intézmény- és utcanév (pl. „Apám dolgozik esetleg, ilyen ő, őrhelyen a Beregszászi, **Шнопрáса Зарাপнам**-ban [Sportcentrum „Kárpátalja”], s ott végzi a munkáját.” [159. p.]) esetében is. Végezetül a kódváltás beszélők körében való megítélését ismerteti a szerző, megjegyezve, hogy a nyelvi keveredés egy nyelvűek általi stigmatizálása miatt a két nyelvű beszélők az egy nyelvűekkel való kommunikációban, a hivatalos alkalmakkor, illetve teszthelyzetekben igyekeznek elkerülni az ilyen jellegű megnyilatkozásokat (166–169. p.).

A *Szókölcsönzés a kárpátaljai magyar közösségben* című fejezet a szókölcsönzés típusait, a kölcsönszavak szófajok szerinti megoszlását, a szókölcsönzés indítékait, a szókölcsönzéshez való viszonyt ismerteti (170–184. p.).

A hetedik, utolsó fejezet a *Két nyelvűséggel, kódváltással kapcsolatos nyelvi mítoszokról* szól (185–187. p.).

A kötetet egy igen aprólékos *Összefoglaló* (188–196 p.), a tudományos eredmények és tézisek magyar, ukrán és angol nyelvű bemutatása (197–208. p.), gazdag irodalomjegyzék, valamint a kutatás során használt nyelvhasználati kérdőív egy kitöltött példánya, illetve az adatolt kölcsönszavak listája zárja. A munka értékét növelik a benne szereplő térképek, ábrák és táblázatok, valamint a bő példanyaggal való ellátottság.

Az elméleti anyag és a szerző vizsgálataiból származó példák kiegyensúlyozott megoszlása révén a könyvet haszonnal forgathatják mindazok, akik a kárpátaljai magyarok nyelvhasználatára vagy a kódváltás jelensége iránt érdeklődnek.

Gazdag Vilmos

Lőrincz Gábor: A nyelvi variativitás a szlovákiai magyar anyanyelv-tankönyvekben. Eger, Líceum Kiadó, 2014, 101 p.

A *nyelvi variativitás a szlovákiai magyar anyanyelv-tankönyvekben* c. monográfia Lőrincz Gábornak, a Selye János Egyetem Magyar Nyelv és Irodalom Doktori Iskolája 2014-ben végzett hallgatójának munkája. A kutató összefoglaló monográfiája magyarnyelv-tankönyvek elemzéséről szól. A könyvet az EKF Líceum Kiadó jelentette meg 2014-ben.

A téma, melyet kutat, mind a hazai, mind a nemzetközi nyelvészeti szakirodalomban kevésbé vizsgált, éppen ezért oly nagy öröm, hogy a szakirodalom ezzel az alapos és jól átgondolt monográfiával bővült. A szerző szerint a tankönyvkutatás a pedagógiának nagyon fontos részét képezi, hiszen a tankönyvek minősége hatással van a tanulási folyamatra. A kisebbségi anyanyelv bizonyos regisztereinek a megtanulásában is fontos szerepet játszanak az anyanyelvi tankönyvek, ezért van szükség korrekciójukra.

A monográfia nagy része az alap- és középiskolákban használt tankönyveknek a variativitással kapcsolatos elméleti kérdéseit boncolgatja, majd összeveti a szlovákiai magyar oktatásban használatos tantervek előírásaival. Mivel a szerző véleménye szerint néhány tan-